

วิธีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์

Scientific Way of Thinking

ประธาน คงเรืองราช และ จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phrathan Kongruangrach and Chakkapan Wongpornpavan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, Email : korachrelate@gmail.com

*****

บทคัดย่อ

วิชาวิธีของมาร์กซเป็นการอธิบายแบบจัดคู่ขัดแย้งว่า สรรพสิ่งใดๆ ล้วน ดำรงอยู่อย่างขัดแย้งเป็นสภาวะคู่ตรงข้ามกันเสมออย่างเป็นกฎเกณฑ์ สรุปเป็นทฤษฎีว่า วัตถุมีความขัดแย้งตลอดเวลา ความขัดแย้งทำให้เกิดการเคลื่อนไหว ความเคลื่อนไหว เกิดความเปลี่ยนแปลง ขัดแย้ง เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ประยุคขึ้นอธิบายสภาวะทางสังคมตามยุคสมัย เป็นการอธิบายประวัติศาสตร์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ตามกฎวิชาวิธีได้

การมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมมุ่งสนใจส่วนที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ สนใจเรื่องการผลิต และการทำมาหากิน เรื่องปากท้องของมนุษย์ว่าเป็นรากฐานของประวัติศาสตร์ และเมื่อพลังการผลิตเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์เปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นการขัดแย้งกับโครงสร้างส่วนบนซึ่งพยายามที่จะรักษาสถานภาพเดิมจึงเกิดขึ้น ทำให้เกิดการปฏิวัติสังคมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะเดียวกันโครงสร้างส่วนบนอันได้แก่ ระบบการเมืองและวัฒนธรรม จะต้องเปลี่ยนแปลงจนสอดคล้องกับพลังการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์ เพราะฉะนั้นการมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมดังกล่าวแล้ว จะทราบได้ว่าพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นเรื่องของความขัดแย้งเชิงเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยถือเอาเศรษฐกิจเป็นตัวนำในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองแล้วย่อมมีความสำคัญต่ออุดมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นอันมาก ทั้งนี้ เพราะมาร์กซมองการเมืองว่าเป็นการต่อสู้ของชนชั้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: วิธีคิด; วิชาวิธี; วัตถุนิยม; ประวัติศาสตร์; คาร์ล มาร์กซ

Abstracts

Marx's dialectics are a paradoxical explanation of what all things exist as contradictory, as a rule, always opposite. Conclusion is the theory that Objects are in constant conflict. The conflict made the movement Movement There is a conflict, a movement, a change of the era, explaining the social conditions of the era. It can explain history scientifically according to dialectical laws.

A materialistic look at history focuses on the fundamental part, ie production. And making a living The story of the human stomach is the foundation of history. And when the power of production changes, it will affect the relationship in production. And the proprietary system has changed too. So a conflict with the superstructure, which seeks to maintain its original status, arises. Causing the social revolution to happen inevitably At the same time, the upper structures, including Political and cultural systems Must change until it meets the production power And proprietary systems Therefore, looking at such materialistic history It is known that the basis of human history is a matter of economic conflict.

Analyzing events by taking the economy as a leader in politics is of great importance to the ideology of communism, because Marx sees politics as a class struggle. As a result of a conflict of economic interest.

Keywords: Way of Thinking; Dialectical; Materialism; History; Karl Marx

บทนำ

กระบวนทัศน์ (Paradigm) คือ ชุดแนวความคิด หรือ มโนทัศน์ (Concepts) ค่านิยม (Values) ความเข้าใจรับรู้ (Perceptions) การปฏิบัติ (Practice) วิสัยทัศน์,ความคิดเห็น world outlook โลกทัศน์ (Worldview) วิสัยทัศน์, ความคิดเห็นที่มีร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งสังคมหนึ่งและได้ก่อตัวเป็นแบบแผน ของ ทัศน์อย่างเฉพาะ แบบหนึ่ง เกี่ยวกับความจริง (Reality) ซึ่งเป็นฐานของวิถี เพื่อการจัดการตนเอง ของสังคม นั้น ทำหน้าที่สองประการ คือ วางหรือ กำหนดกรอบ ประการที่สอง ทำหน้าที่ชี้แนะเราว่าควรจะทำพฤติกรรม ปฏิบัติอย่างไร ภายในกรอบเพื่อให้เกิดความสำเร็จ

วัตถุนิยมภาษาวีธี เป็นกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์ของชนชั้นกรรมาชีพ สาเหตุที่เรียกกันว่าวัตถุนิยมก็ เพราะ กระบวนการอธิบายและสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ในโลกธรรมชาติ ตลอดจนวิถีของมันเป็นแบบ วัตถุนิยม ส่วน วิธีมองและวิธีศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ในโลก ธรรมชาติ ตลอดจนวิถีรับรู้ปรากฏการณ์เหล่านี้ นั้นเป็นแบบภาษาวีธี

วิธีคิดและตรรกศาสตร์

ตรรกศาสตร์แบบอริสโตเติลและตรรกบทประเภทต่าง ๆ วิธีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ อริสโตเติลเอง เรียกสิ่งนี้ว่า ศาสตร์การวิเคราะห์ (Analytics) ส่วนคำว่า logic นั้นเขาสงวนไว้ให้แปลความหมายถึงภาษาวีธี คำว่าภาษาวีธี เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า วิธีพูดให้พิเศษ วิธีพูดให้แจ่มแจ้งและวิธีพูดให้แตกต่าง ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่า วิธีพูดแตกต่าง หรือ วิธีพูดแย้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 1077) แปล

มาจากคำว่า *Dialectic* ในภาษาอังกฤษ จึงเป็นที่มาของความหมายว่า การโต้แย้ง ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าวิภาษวิธี

ปรัชญาเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย เป็นรากฐานของสังคม รวมถึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งยังสื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ในตัวตนของแต่ละสังคมให้ตั้งไว้ ซึ่งเกียรตินัย ศักดิ์ศรี ตลอดจนสืบทอดความเป็นชาติหรือชาติพันธุ์ การมีพฤติกรรมสื่อถึงความรักในความรู้ ความรักในความฉลาด หรือความรักในความปรารถนาอันนำไปสู่ความรู้อันประเสริฐ เป็นความรอบรู้ ภูมิความรู้อย่างกว้างขวาง เป็นหนทางนำไปสู่ หลักการแห่งความรู้และความจริง (ประธาน คงเรืองราช, 2564 : 20) การนำเสนอถึงปรัชญาและแนวคิดในสังคมแต่ละยุคสมัยย่อมสอดคล้องกับลักษณะทางการดำรงอยู่ของแต่ละสังคม ปรัชญาสนใจศึกษาความรู้ทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรม เช่น ความจริงเกี่ยวกับโลก และจักรวาล ความดีความชั่ว ความงามและระบบคุณค่าอื่น ๆ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับจิต แต่อย่างไรก็ตามตามปรัชญาจะให้ความสนใจเฉพาะความรู้ที่ใช้เหตุผลโต้แย้งได้เท่านั้น ปรัชญาเกิดจากความอยากรู้ อยากเห็นของมนุษย์ และมนุษย์มีความสามารถในการคิด การคิดทำให้เกิดความสงสัย ความสงสัยทำให้เกิดการตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบและคำตอบนำมาซึ่งความรู้ แต่ความรู้ที่ปรัชญายอมรับจะต้องมีเหตุผล

สังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง พัฒนาการทั้งทางด้านสังคมและการผลิตได้เกิดการเคลื่อนไหวมาโดยลำดับ การอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น ในยุคประวัติศาสตร์เป็นต้นมาได้แบ่งกลุ่มความคิดความเชื่อทางปรัชญาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 แนวคิดแบบเทวนิยมมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งอย่างนั้นเกิดจากการกำหนดหรือควบคุมจากสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งมีการเรียกขานแตกต่างกันไปตามลัทธิความเชื่อต่างๆ เช่น พระเจ้า พรหมลิขิต วิญญาณ ภูต ผี

กลุ่มที่ 2 แนวคิดแบบธรรมชาตินิยม เหตุผลนิยม หรือแบบปฏิฐานนิยม มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดจากธรรมชาติและการกระทำโดยมนุษย์ เชื่อในเหตุผล และสิ่งที่เกิดขึ้นจริง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าภาวะแวดล้อมทางสังคมในแต่ละยุค ได้มีผลอย่างมากต่อการก่อเกิดปรัชญาและความเชื่อ

การยึดกุมปรัชญาหรือทฤษฎีในการชี้แนะสังคมนั้นจากเดิมซึ่งผูกขาดโดยผู้ปกครองและศาสนจักร เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 18 (Julian Hoppit, 2011 : 307) ที่นอกจากจะเป็นการพลิกเปลี่ยนวิถีการผลิตวิถีชีวิตของผู้คนแล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงโลกรวมถึงโครงสร้างทางสังคมอย่างขนานใหญ่ ทั้งในมิติความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสถาบัน และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับสถาบัน มีการเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์แนวตั้งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบซึ่งหมายถึงสามัญชนได้มีอิสระในการแสดงออกทางสาธารณะ รวมถึงการมีพื้นที่ให้สามัญชนได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคม และทำการเปลี่ยนแปลงสังคม

ที่มาของมาร์กซิสม์

มาร์กซิสม์ เป็นระบบปรัชญาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่มุ่งอธิบายหลักการพื้นฐานที่กำหนดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หากคำตอบในการเคลื่อนไหวที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ทางการผลิต ความขัดแย้งระหว่างฐานเศรษฐกิจกับโครงสร้างส่วนบน โดยมีพื้นฐานมาจากการผสมผสานตรรกวิทยาแบบวิภาษวิธีของเฮเกิล แต่ปฏิเสธหลักจิตนิยมที่มีอยู่ในหลักปรัชญาของเฮเกิล และปฏิเสธหลักอภิปรัชญาและจิตนิยมในด้านประวัติศาสตร์สังคมของปรัชญาวัตถุนิยมของฟอยเออร์บาค รวมทั้งได้นำเสนอความคิดว่า ทุนนิยม จะต้องถูกแทนที่ด้วยสังคมนิยมและสังคมคอมมิวนิสต์ตามกฎหมายที่แน่นอนทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2527 : 501) สิ่งทีกล่าวถึงข้างต้น คือสิ่งที่ คาร์ล มาร์กซ ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าเป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายมาเป็นปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษวิธี และเขาได้พัฒนาหลักปรัชญา วัตถุนิยมวิภาษวิธีดังกล่าวเป็นวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ เพื่ออธิบายพัฒนาการ ทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติผ่านความขัดแย้งระหว่างความสัมพันธ์ทาง การผลิตและพลังการผลิต และความขัดแย้งระหว่างรากฐานทางเศรษฐกิจ กับโครงสร้างชั้นบน ที่เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการต่อสู้ทางชนชั้น ซึ่งก็คือ การปฏิวัติสังคมนำเฉพาะว่าในฐานะที่เป็นปรัชญาการเมืองแล้ว ลัทธิมาร์กซมุ่งอธิบายโครงสร้างทางชนชั้นทางสังคมที่ได้เปรียบ ในฐานะที่เป็นปรัชญาทางเศรษฐกิจ มาร์กซิสม์มุ่งวิจารณ์วิถีแห่งการผลิตของบรรดานายทุนที่มีลักษณะกดขี่ผู้ใช้แรงงาน ซึ่งมาร์กซิสม์มองว่าในที่สุดก็จะทำให้ระบบการผลิตเช่นนี้ล่มสลายไป อีกทั้งในฐานะที่เป็นกลยุทธ์ของการปฏิวัติสังคมน มาร์กซิสม์ได้มุ่งอธิบายกลยุทธ์ในการปฏิวัติสังคมน มาร์กซิสม์ได้มุ่งอธิบายถึงกลยุทธ์ในการล้มล้างลัทธิายทุนโดยการต่อสู้ทางชนชั้นเพื่อนำไปสู่สังคมนิยม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้ก่อเกิดทฤษฎีสังคมนิยม นั้น คาร์ล มาร์กซมองว่า วัตถุนิยมเป็นทัศนคติที่ถูกต้อง เพราะไม่ได้อธิบายว่าโลกถูกสร้างขึ้นด้วยอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนจิตนิยมในความเห็นของมาร์กซนั้นเป็นปรัชญาที่ไม่ให้ความสำคัญแก่ชีวิตจริง ในขณะที่ปรัชญาวัตถุนิยมของกรีก และโรมันนั้น คาร์ล มาร์กซ ให้ค่าว่าเป็นเพียงขั้นปฐมเท่านั้น ครั้นเมื่อล่วงมาถึงสมัยกลาง ปรัชญาจากศาสตร์ที่เคยเป็นวิชาการอิสระได้ถูกนำไปเป็นเครื่องมือในการรับใช้ศาสนจักร จนมาถึงสมัยใหม่ คาร์ล มาร์กซได้ยกย่องนักปรัชญาวัตถุนิยม เช่น สปิโนซ่า (พ.ศ.2175-2220 ชาวเมืองอัมสเตอร์ดัม ฮอลแลนด์ เป็นนักเหตุผลนิยมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของปรัชญาคริสต์ศตวรรษที่ 17 ผู้ริเริ่มการวิพากษ์เกี่ยวกับไบเบิล ผลงานชิ้นสำคัญของเขาคือหนังสือ จริยศาสตร์) ผู้ให้ความเห็นว่าสสารเป็นพื้นฐานของเอกภพ เป็นต้น เหล่าบรรดานักปรัชญาวัตถุนิยม ให้ทัศนคติในเรื่องสสารที่สำคัญ คือ เชื่อว่ามนุษย์เป็นสสารซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสสาร ด้านทฤษฎีความรู้และอภิปรัชญายังคงให้ความสำคัญแก่สสาร อาจเป็นเพราะคาร์ล มาร์ก เกลียดชังศาสนาคริสต์ และปรัชญาจิตนิยมที่เป็นกลไกในการกดขี่ ซึ่งสิ่งนี้คือแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่วาทะ ศาสนาคือยาเสพติดของประชาชน ศาสนาเป็นเครื่องมือของชนชั้นสูง เพื่อรักษาสถานภาพทางสังคม

วัตถุนิยมประวัติศาสตร์

คาร์ล มาร์กซ เห็นว่ามนุษย์ และชีวิตทางสังคมเป็นวัตถุอย่างหนึ่งย่อมมีความเคลื่อนไหว จึงต้องยึดหลักการวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ มาร์กซเห็นว่ามนุษย์ในสังคมแต่ละยุคต่างทำการผลิต จากนั้นความสัมพันธ์ทางการผลิตที่เหมาะสมกับสังคมยุคนั้นจึงอุบัติขึ้นเป็นที่มาของรากฐานทางเศรษฐกิจในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่เข้าใจด้วยกระบวนการวิภาษวิธี มาร์กซได้แบ่งพัฒนาการสังคมมนุษย์ออกเป็น 6 ยุคคือ

ยุคที่ 1 สังคมบุพพกาลคอมมิวนิสต์ (primitive communism) ยุคนี้ ยังไม่มีความขัดแย้งทางชนชั้น ไม่มีการขูดรีด ไม่มีการต่อสู้ทางชนชั้นประชาชนถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกัน และร่วมมือกันแสวงหาสิ่งมีชีวิต ที่ขาดแคลนจากธรรมชาติ ประสิทธิภาพในการผลิตก็ต่ำมาก เพราะเหตุนี้คนงาน จึงไม่สามารถสร้างมูลค่าส่วนเกินมากไปกว่าความจำเป็นในการดำรงชีพของ ตนเองและครอบครัวได้ (ใน Richard Leakey, 1981 : 101) ดังนั้น ระบบทาสและการขูดรีดจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างของสังคมบุพพกาลคอมมิวนิสต์ ได้แก่ สังคมชาวอเมริกันพื้นเมืองก่อน การมาถึงของชาวยุโรป เมื่อเวลาผ่านไปประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานก็ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น

ยุคที่ 2 ยุคทาส (Slavery) ของยุคทาสของมาร์กซนั้นหมายถึงระบบทาสในยุคโบราณ ซึ่งคือระบบทาส ของชาวฮีบรู, ชาวอียิปต์, กรีก และโรมัน ไม่ใช่ระบบทาสที่เกิดขึ้น ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมาร์กซถือว่าเป็น การเกิดขึ้นผิดยุคสมัย เพราะเกิดในยุคสังคมทุนนิยม ระบบทาสทำให้เกิดการพัฒนาพลังการผลิตของสังคม สูงขึ้น แต่ท้ายที่สุดก็เป็นอุปสรรคในความก้าวหน้าของพลังการผลิต เมื่อทาสไม่ได้เป็นคนงานที่มีแรงจูงใจสูง ที่สุด จึงเกิดการลุกฮือของทาสที่สันตะเถื่อนสังคม ถึงในที่สุดสังคมยุคทาสก็ถูกทำลายลงไป โดยการกดขี่ทาส ทำให้ทาสไม่สนใจในการผลิต ฉะนั้นการผลิตขนาดเล็กโดยผู้เช่าที่ดินเริ่มมีประสิทธิภาพ ทาสจึงได้รับการปลดปล่อย

ยุคที่ 3 ยุคศักดินา (feudalism) เป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบใหม่ อีกทั้งยังก่อให้เกิด พลังการผลิต แบบใหม่ ๆ ขึ้น โดยเจ้าของที่ดินเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตถึงเป็นเจ้าของผู้ทำกินในที่ดิน ซึ่ง เรียกว่าทาสติดที่ดิน หรือไพร่ ยุคศักดินานั้นมีลักษณะพิเศษ มาร์กซได้กล่าวไว้ เนื่องจากการถูกขูดรีด ของทาส ติดที่ดินนั้นเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ภายใต้ระบบทาสนั้นทาสจะ ไม่ได้รับสิ่งใดเป็นการตอบแทนเลยจาก แรงงานของพวกเขา ยกเว้นแต่สิ่ง จำเป็นเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้น ภายใต้ระบบทุนนิยมคนงานจะได้รับ ค่าจ้าง ตามชั่วโมงที่พวกเขาทำงาน แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วนายทุนจะยึดบางส่วน ของชั่วโมงแรงงานของ คนงานไว้โดยไม่ได้จ่ายค่าจ้างก็ตามที่ ระบบศักดินา ทาสติดที่ดินนั้นจะได้รับอนุญาตให้ทำงานในที่ดินที่ตน ได้รับมอบหมายให้ในบางวัน แต่ก็ถูกบังคับให้ทำงานให้กับเจ้าที่ดินในวันอื่น ๆ นี่คือรูปแบบการขูดรีดที่เห็นได้ ชัดเจนที่สุด ทาสติดที่ดินได้รับสิ่งจูงใจในการทำงานมากกว่าทาส ทั่วไป และระบบศักดินาก็นำมาซึ่งพัฒนาการ

ที่สูงขึ้นของพลังการผลิตของ สังคม แต่อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดแล้วระบบดังกล่าวก็เป็นตัวจำกัดการ พัฒนา และถูกทำลายลงโดยมีระบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่

ยุคที่ 4 ยุคทุนนิยม (Capitalist) ระบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่ เมื่อพลังการผลิต ได้พัฒนามาถึงระดับ การผลิตเพื่อการขายเป็นการผลิตต่ออุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยใช้เครื่องจักร เกิดระบบนายทุนขึ้นมาแทนระบบ คักดินา ไพร่ได้รับการปลดปล่อย ส่วนผู้ทำงานในโรงงานหรือกรรมกรไม่มีปัจจัยการผลิต คงมีแต่แรงงานขาย เลี้ยงชีวิต ขณะเดียวกันนายทุนกลับร่ำรวย และสะสมกำไรไว้ในมือ การขูดรีดเปลี่ยนแปลงสภาพจากการเป็น เจ้าของที่ดินกับไพร่ มาเป็นการขูดรีดระหว่างนายทุนกับผู้ใช้แรงงาน โดยนายทุนกดค่าจ้างแรงงาน และเอา มูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ของแรงงานไปเป็นของตน ซึ่งก็คือ มูลค่าของสินค้าแรงงานผลิตที่ได้เกินไป กว่าค่าจ้าง

ถึงแม้ว่ามาร์กซจะเกลียดระบบทุนนิยมอย่างลึกลับ แต่เขาก็แสดง ความชื่นชมระบบทุนนิยมในฐานะที่ ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นในผลิตภาพอย่างมาก แต่ระบบทุนนิยมเองก็ต้องเผชิญกับความขัดแย้งภายในซึ่งจะ ก่อให้เกิดการต่อสู้ทางชนชั้นและท้ายที่สุดระบบทุนนิยมก็จะถูกทำลายลง มาร์กซได้กล่าว ไว้ว่า ภายใต้ระบบ ทุนนิยม เทคนิคในการผลิตกลายเป็นเรื่องที่ถูกให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กระบวนการบริหารจัดการมีลักษณะ รวมศูนย์มากขึ้น นอกจากนี้ระบบกรรมสิทธิ์เอกชนของทุนก็กลายเป็นเครื่องกีดขวางความก้าวหน้า จำนวนการ วางงานที่เพิ่มมากขึ้นและความคับแค้นของชนชั้นแรงงานก็ปรากฏขึ้น

เมื่อพิจารณาทัศนะของมาร์กซ จะสังเกตเห็นได้ว่า ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและการเมืองของมนุษย์ได้ วิวัฒนาการโดยสันติวิธี แต่เป็นระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่ผูกขาดโดยคนกลุ่มน้อย คือ ผู้เป็นเจ้าของปัจจัย การผลิต ที่ได้ขูดรีดมาจากกลุ่มใหญ่ยังผลให้เกิดการต่อสู้และเกิดการขัดแย้ง มาร์กซ เห็นว่าการเปลี่ยนแปลง ของประวัติศาสตร์มนุษย์นั้น เป็นเรื่องของการต่อสู้ และการปฏิวัติ มาร์กซและเอนเงิลส์ได้เน้นให้ตระหนักว่า การเปลี่ยนแปลงทาง ประวัติศาสตร์ได้ก้าวสู่ยุคพัฒนาขึ้นโดยลำดับ ระบบสังคมนิยมหรือระบบคอมมิวนิสต์ ซึ่ง เป็นยุคสุดท้ายที่ดีที่สุดของมนุษย์จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน โดยการปฏิวัติ ของชนชั้นกรรมาชีพ อันเป็นการ เกิดขึ้นตามกฎไตระเล็กติกหรือวิภาษวิธี ฉะนั้น มาร์กซและเอนเงิลส์ จึงเชื่อว่าสังคมนิยมตามแนวความคิดของ เขาเป็นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้น

ยุคที่ 5 ยุคสังคมนิยม (Socialist) มาร์กซมีความเชื่อมั่นว่า ชนชั้นกรรมาชีพสามารถมีจิตสำนึกได้เอง ว่า ฝ่ายตนถูกขูดรีด โดยได้รับผ่านทางประสบการณ์ในการทำงาน และการใช้ชีวิต ครั้นเมื่อสำนึกแล้วชนชั้น กรรมาชีพจะร่วมมือกันปฏิวัติล้มล้างชนชั้นนายทุน ดังปรากฏใน The Communist Manifesto (คำประกาศ ของคอมมิวนิสต์) ซึ่งมาร์กซและเอนเงิลส์ร่วมกันร่าง แก่นสาระสรุปได้ว่า ทุกคนจะมีเสรีภาพซึ่งเกิดขึ้นมา พร้อมกับชัยชนะขั้นสุดท้ายของชนชั้นกรรมาชีพ โดยกระบวนการของการปฏิวัติ และสังคมจะเปลี่ยนแปลงเข้า สู่ยุคคอมมิวนิสต์

ยุคที่ 6 สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (Communist socialist) มาร์กซเชื่อว่าเป็นยุคสุดท้าย เป็นสังคมที่ไม่ มีความขัดแย้งกันทางชนชั้น เป็นสังคมที่ปราศจากชนชั้น (classless society) ไม่มีกฎหมาย ไม่มีการปกครอง

และรัฐจะต้องสูญสลายไป (state will wither away) ทฤษฎีปฏิวัติสังคมนิยมของมาร์กซ ได้รับการนำไปขยายความต่อเติมโดย เลนิน (Lenin) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศรัสเซีย เหมา เจ๋อ ตุง (Mao Tse-Tung) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในจีน ฟิเดล คาสโตร (Fidel Alejandro Castro Ruz) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศคิวบา และโฮจิมินห์ (Hò Chí Minh) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศเวียดนาม

สำหรับคำว่าคอมมิวนิสต์นั้น มาร์กซ และฟรีดริช เองเงิลส์ (Friedrich Engels) ได้ใช้คำนี้เป็นครั้งแรกในการเขียนคำประกาศของคอมมิวนิสต์ ในระหว่างปี ค.ศ.1847-1848 ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสารสำคัญที่อธิบายถึงหลักการของคอมมิวนิสต์ สารสำคัญ คำประกาศของคอมมิวนิสต์ ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของสังคมนิยมว่าเป็นประวัติการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ทาสต่อสู้กับนายทาส โพรตต่อสู้กับเจ้าของที่ดิน กรรมกรต่อสู้กับนายทุน และในขั้นตอนสุดท้ายกรรมกรซึ่งเป็นชนชั้นที่ถูกขูดรีดมีความต้องการที่จะเปลี่ยนความสัมพันธ์ในการผลิตหรือระบบกรรมสิทธิ์และโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) อันได้แก่ ระบบกฎหมาย การเมืองวัฒนธรรม และระบบความคิด ทั้งนี้เพื่อที่จะยุติการขูดรีด

เมื่อพลังการผลิตของแรงงานได้พัฒนาถึงขั้นพร้อมเต็มที่ ก็จะเกิดการปฏิวัติสังคมนิยม ฝ่ายต่อสู้จะประสบชัยชนะ ซึ่งจะเป็นผลให้ระบบกรรมสิทธิ์ และโครงสร้างส่วนบนเปลี่ยนแปลงไป การปฏิวัติได้เกิดขึ้นตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ มีการเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ และระบบการปกครองสืบต่อเนื่องมาไม่ขาดสาย นับตั้งแต่จากระบบทาสสู่ระบบศักดินา จนกระทั่งถึงระบบนายทุน และการปฏิวัติครั้งสำคัญที่สุดก็คือ การปฏิวัติล้มระบบกรรมสิทธิ์ และระบบนายทุน เพราะการปฏิวัติที่ผ่านมานั้นเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตจากคนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งไปสู่คนกลุ่มน้อยอีกกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เพราะฉะนั้นการขูดรีดยังคงมีอยู่ต่อไป แต่การปฏิวัติล้มล้างระบบนายทุนจะทำให้การขูดรีดสิ้นสุดลง เพราะจะมีการโอนปัจจัยการผลิตมาเป็นของส่วนรวม

อิทธิพลทางความคิดของคาร์ล มาร์กซ ความยิ่งใหญ่ในฐานะนักคิด นักปรัชญาของเขาสามารถสะท้อนออกมาได้จากการเป็น นักคิด นักปรัชญาที่ทรงอิทธิพลที่สุด ไม่เพียงแต่ในประเทศสังคมนิยมเท่านั้นที่ยอมรับแนวคิดของเขา แม้แต่ประเทศในเสรีนิยมอย่างอังกฤษ ผู้คนก็ยังเห็นว่าเขานักคิดที่ทรงอิทธิพลที่สุดตลอดกาล ปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษวิธี และวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ถือกันว่าเป็นอาวุธทางความคิดอันทรงพลังสำหรับชนชั้นกรรมาชีพและประชาชนทั่วไปในการเรียนรู้โลกและเปลี่ยนแปลงโลก คาร์ล มาร์กซ เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ถูกกดขี่ทั่วโลก ให้ลุกขึ้นรื้อรวมตัวกันเพื่อปลดปล่อยตัวเองจากพันธนาการ และนำไปสู่สังคมนิยมที่เท่าเทียมกันหมดสิ้นจากระบบทางชนชั้น การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมนิยมที่มุ่งหวัง ความสัมพันธ์ทางการผลิตเพื่อขจัดรูปแบบการขูดรีดทั่วโลก ล้วนรับเอาแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซมาเป็นทฤษฎีชี้นำในการปฏิวัติ ไม่ว่าจะเป็นสหภาพโซเวียต กลุ่มประเทศ ในยุโรปตะวันออก สาธารณรัฐประชาชนจีน คิวบา เวียดนาม หรือประเทศในภาคพื้นละตินอเมริกาก็ล้วนนำแนวทางของมาร์กซมาใช้ในการปฏิวัติสังคมนิยมทั้งสิ้น

สรุป

ในแนวคิดของมาร์กซ การเมืองก็คือระบบเศรษฐกิจที่มนุษย์ด้วยกันสร้างขึ้นมาจากชุดรีดครอบงำกันเอง รัฐในทัศนะของมาร์กซ เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ชนชั้นที่มีปัจจัยในการผลิตเป็นผู้ปกครอง รัฐเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกนายทุน การมีรัฐ (State) และมีรัฐบาล (Government) ไม่ว่าในยุคไหน ๆ จะต้องมีการกดขี่และเอาเปรียบกันเสมอ รัฐเป็นบ่อเกิดการแบ่งแยกชนชั้น และนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างชนชั้นแต่ละชนชั้นก็จะสถาปนาอำนาจของตน พยายามที่จะให้ตนเองอยู่เหนือชนชั้นอื่นกลายเป็นผู้กดขี่ข่มเหงผู้อื่น ดังนั้นกลไกของรัฐจึงเป็นเพียงเครื่องมือแห่งการกดขี่ระหว่างชนชั้น การกดขี่เอาเปรียบหรือ ต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นจะหมดไป ก็ต่อเมื่อมีการยกเลิกชนชั้น ยกเลิกอำนาจรัฐ ความขัดแย้งก็จะไม่บังเกิดขึ้น จะต้องทำการปฏิวัติโดยชนชั้นกรรมาชีพผู้ที่มีมวลชลจำนวนมาก ซึ่งมีเป้าหมาย ยึดอำนาจบริหารเพื่อประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ นำพาสังคมไปสู่ระบบสังคมนิยมและสังคมนิยมวิสต์ เป็นการสิ้นสุดของรัฐหลงเหลือแต่การบริหารจัดการที่ไม่ใช่การปกครอง ไม่มีชนชั้น หรือรัฐปกครองไร้การเอาเปรียบ มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทรัพย์สินถูกนำมาเป็นของส่วนรวม โดยมีปรัชญาทางการเมืองว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน มีโอกาสเข้าถึงหรือได้รับปัจจัยที่เป็นพื้นฐานจำเป็นของชีวิต ไม่มีการข่มเหงหรือเอาเปรียบต่อกันอันแสดงถึงเสรีภาพที่แท้จริง

แนวทางวิชาวิธีของมาร์กซนั้น หมายถึง คำอธิบายแบบจัดคู่ขัดแย้งว่า สรรพสิ่ง หรือวัตถุใดๆ ล้วนดำรงอยู่อย่างขัดแย้งเป็นสภาวะคู่ตรงข้ามกันเสมออย่างเป็นกฎเกณฑ์ สรุปเป็นทฤษฎีบทว่า วัตถุมีความขัดแย้งตลอดเวลา ความขัดแย้งทำให้เกิดการเคลื่อนไหว ความเคลื่อนไหว เกิดความพัฒนา ขัดแย้ง เคลื่อนไหวพัฒนา ประยุคนั้นอธิบายสภาวะทางสังคมตามยุคสมัย การอธิบายประวัติศาสตร์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ตามกฎวิชาวิธีได้

การมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมมุ่งสนใจส่วนที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ สนใจเรื่องการผลิต และการทำมาหากินของมนุษย์ว่าเป็นรากฐานของประวัติศาสตร์ และเมื่อพลังการผลิตเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลกระทบให้ความสัมพันธ์ในการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์เปลี่ยนแปลงไปด้วย ฉะนั้นการขัดแย้งกับโครงสร้างส่วนบนซึ่งพยายามที่จะรักษาสถานภาพดั้งเดิมจึงเกิดขึ้น ทำให้เกิดการปฏิวัติสังคมนิยมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะเดียวกันโครงสร้างส่วนบนอันได้แก่ ระบบการเมืองและวัฒนธรรม จะต้องเปลี่ยนแปลงจนสอดคล้องกับพลังการผลิต และระบบกรรมสิทธิ์ เพราะฉะนั้นการมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมดังกล่าวแล้ว จะทราบได้ว่าพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นเรื่องของความขัดแย้งเชิงเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยถือเอาเศรษฐกิจเป็นตัวนำในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองแล้วย่อมมีความสำคัญต่ออุดมการณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นอันมาก ทั้งนี้ เพราะมาร์กซมองการเมืองว่าเป็นการต่อสู้ของชนชั้น (Social class) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และในทฤษฎีของมาร์กซนั้น การต่อสู้ระหว่างชนชั้นได้แก่ ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองเท่านั้น สำหรับในสังคมนายทุน (Capitalist) นั้น มาร์กซกล่าวว่า มีคนอยู่ 2 ชนชั้น ได้แก่ นายทุนหรือกระฎุมพี (Capitalists or bourgeoisie) กับผู้ใช้

แรงงาน หรือชนชั้นกรรมาชีพ (proletariat) ซึ่งมาร์กซ์มีความเห็นว่าต้องล้มล้างระบบนายทุน และเมื่อปราศจากนายทุนแล้ว สังคมคอมมิวนิสต์ตามที่มาร์กซ์คิดก็จะเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นสังคมที่ไม่มีการแบ่งชนชั้น และการขัดแย้งอีกต่อไป เพราะชนชั้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจจะสูญหายไป ทรัพย์สินจะตกเป็นของส่วนกลาง และแต่ละคนจะได้รับผลประโยชน์จากการทำงานตามความจำเป็นในการยังชีพของตน โดยไม่คำนึงว่าใครจะทำงานมาก หรือทำงานน้อย และในที่สุดระบบเศรษฐกิจในสังคมคอมมิวนิสต์จะไม่มี การเอารัดเอาเปรียบ (Exploitation) โดยชนชั้นหนึ่งจากอีกชนชั้นหนึ่ง มาร์กซ์ขออธิบายต่อไปว่า เมื่อสังคมปราศจากเสียซึ่งชนชั้นแล้ว คือเมื่อไม่มีชนชั้นปกครองกับชนชั้นผู้ถูกปกครอง รัฐก็จะสลายตัวไป เพราะไม่มีความจำเป็นต้องมีการปกครองต่อไปอีก และกระบวนการสลายตัวของรัฐแบบนี้ มาร์กซ์เรียกว่า รัฐจะร่วงโรยหมดสิ้นไปเอง (The state will wither away)

เอกสารอ้างอิง

ประธาน คงเรืองราช. (2564). *วิชาวิธีของนาคารชุน*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

สุรพงษ์ ชัยนาม. (2527). *ทฤษฎีการปฏิวัติสังคมนิยม*. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา
ธิราช.

Julian Hoppit. (2011). *The Nation, the State, and the First Industrial Revolution*. University of Birmingham, UK: Journal of British Studies.

Richard Leakey. (1981) *The Making of Mankind*. Bangkok: ทรงกลม.